

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.В. ДОКУЧАЄВА

О.В. Олійник

**Економічний механізм
розширеного відтворення
в сільському господарстві**

МОНОГРАФІЯ

Київ – 2006

УДК 631.15:658.27

ББК У9(2)О-96

О-54

*Рекомендовано до видання вченою радою
Харківського національного аграрного університету ім. В.В.Докучаєва
(протокол №11 від 27 грудня 2005р.)*

Рецензенти:

Анічин Л.М. – професор кафедри економічної політики Харківського регіонального інституту державного управління при Президентіві України, доктор економічних наук;

Мартьянов В.П. – завідувач кафедри виробничого менеджменту та агробізнесу Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва, професор, доктор економічних наук;

Рижков В.Г. – завідувач кафедри економіки, бізнесу та маркетингу ХНТУСГ ім. Петра Василенка, професор, доктор економічних наук.

Олійник О.В.

О-54 Економічний механізм розширеного відтворення в сільському господарстві: Монографія. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 288 с.

ISBN 966-364-294-7

Розглядаються тенденції й умови відтворення в сільському господарстві України, особливості економічного механізму його функціонування, обґрунтовуються необхідність і напрями державного регулювання розвитку аграрного сектора. Наводяться результати дослідження циклічності економічної динаміки в сільському господарстві. Обґрунтовуються засади формування економічного механізму функціонування аграрного сектора економіки, який би створював умови для розширеного відтворення в сільському господарстві, для забезпечення його сталого розвитку, для зменшення амплітуди циклічних коливань. Пропонуються шляхи удосконалення цінової, податкової, кредитної, амортизаційної політики стосовно аграрного сектора економіки.

Видання призначене для наукових працівників, викладачів, фахівців агропромислового комплексу, аспірантів, магістрантів, студентів і масового читача.

ISBN 966-364-294-7

© Олійник О.В., 2006

© Центр навчальної літератури, 2006.

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РОЗШИРЕНОГО ВІДТВОРЕННЯ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ	6
1.1. Сутність, особливості та умови розширеного відтворення в сільському господарстві України	6
1.2. Економічний механізм і його вплив на відтворювальний процес в аграрному секторі	24
1.3. Об'єктивна необхідність державного регулювання відтворювального процесу в сільському господарстві в ринкових умовах	42
РОЗДІЛ 2. ТЕНДЕНЦІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИНАМІКИ В СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ УКРАЇНИ	61
2.1. Динаміка урожайності основних культур та продуктивності тварин	61
2.2. Циклічність у динаміці валової та товарної продукції сільського господарства	72
2.3. Фінансові наслідки циклічності відтворення сільськогосподарського виробництва	88
РОЗДІЛ 3. ТЕНДЕНЦІЇ, ФАКТОРИ Й ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ ВІДТВОРЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ АГРАРНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	100
3.1. Відтворення сільськогосподарських угідь та їх родючості	102
3.2. Відтворення матеріально-технічної бази сільського господарства	128
3.3. Відтворення трудових ресурсів сільського господарства	150
РОЗДІЛ 4. УДОСКОНАЛЕННЯ ОСНОВНИХ ЕЛЕМЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ФУНКЦІОНУВАННЯ АГРАРНОГО СЕКТОРА	174
4.1. Цінова політика	174
4.2. Податкова політика щодо аграрного сектора економіки	197
4.3. Кредитування та фінансовий лізинг у сільському господарстві	216
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	236
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	241
ДОДАТКИ	269

Міністерство аграрної політики та продовольства України
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

О.В. Олійник, Г.С. Морозова

**ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ
СТАЛОГО РОЗВИТКУ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ**

МОНОГРАФІЯ

Харків – 2012

УДК 631.15:338.1
ББК У9(2)32
О53

Рецензенти:

Амосов О.Ю. – перший заступник директора Харківського регіонального інституту державного управління при Президентіві України, професор, доктор економічних наук.

Бессідін М.О. – завідувач кафедри менеджменту організацій Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва, професор, доктор економічних наук;

Онегіна В.М. – завідувач кафедри економіки і маркетингу ХНТУСГ ім. Петра Василенка, професор, доктор економічних наук;

*Рекомендовано до видання вченою радою Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва
(протокол № від 30 листопада 2011р.)*

Олійник О.В.

О53 Економічний механізм сталого розвитку сільськогосподарських підприємств / О.В. Олійник, Г.С. Морозова: Монографія. Х.: «Міськдрук» – , 2012. – 272с.

ISBN 978-617-619-048-6

Розкрито основні теоретичні, методичні та практичні засади формування економічного механізму сталого розвитку сільськогосподарських підприємств. Розглянуто існуючі методичні підходи щодо оцінки рівня сталості розвитку сільськогосподарських підприємств і розроблено новий методичний підхід з використанням коефіцієнта залишкової варіації. Досліджено рівень сталості розвитку господарств різних категорій в аграрному секторі України та чинників, які її формують. Проведена оцінка демографічної ситуації в Україні та Харківській області, зокрема досліджено причини, що призвели до її погіршення на території нашої країни. Обґрунтовано основні шляхи удосконалення економічного механізму сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Видання розраховано для широкого кола читачів – представників виробництва, науковців, викладачів, студентів економічних спеціальностей, аспірантів, докторантів, а також інших користувачів.

ISBN 978-617-619-048-6

© Олійник О.В., 2012

ВСТУП	5
 РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
1.1. Сутність економічного механізму та його зв'язок з господарським механізмом	7
1.2. Методичні підходи до визначення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств	24
1.3. Вплив ринкового механізму на сталість розвитку сільськогосподарських підприємств.....	35
 РОЗДІЛ 2. СТАЛІСТЬ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАР- СЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ ТА ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	
2.1. Сталість розвитку господарств різних категорій.....	45
2.2. Оцінка рівня сталості розвитку сільськогосподарських підприємств Харківської області	61
2.3. Фінансова стійкість підприємств і тенденції їх розвитку	74
 РОЗДІЛ 3. СОЦІАЛЬНО-ДЕМОГРАФІЧНІ ЧИННИКИ СТА- ЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	
3.1. Демографічна складова сталого розвитку сільськогосподарських підприємств	102
3.2. Оцінка зайнятості і доходів сільського населення як чинників сталого розвитку сільськогосподарських підприємств	118
3.3 Тенденції розвитку соціальної інфраструктури села та її вплив на сталість розвитку сільськогосподарських підприємств.....	134

РОЗДІЛ 4. ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАР- СЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

4.1. Економічний механізм нівелювання негативного впливу ринкового середовища на сталість розвитку сільськогосподарських підприємств	151
4.2. Підвищення економічної ефективності виробництва як чинник сталого розвитку.....	162
4.3. Інтенсивність виробництва в сільськогосподарських підприємствах і сталість їх розвитку.....	179
4.4. Тенденції та економічний механізм екологічнобезпечного використання сільськогосподарських угідь	195
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	215
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	220
ДОДАТКИ	239

Міністерство аграрної політики України
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

О.В. Олійник, Г.О. Нагаєва

СТРАХУВАННЯ

Навчальний посібник

Харків – 2008

ББК У271я73

О11

УДК 336.64 (075.8)

Рецензенти: В.Я. Амбросов, чл.-кор. УААН, д-р екон. наук, професор, зав. кафедри обліку і аудиту ХНТУСГ ім. П. Василенка;

В.К. Горкавий, канд. екон. наук, професор, зав. кафедри статистики і економічного аналізу ХНАУ ім. В.В. Докучаєва

Олійник О.В., Нагаєва Г.О.

О11 Страхування: Навч. посібник / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2008. - 283 с.

У навчальному посібнику розкрито актуальні питання, пов'язані з сутністю і місцем страхування у ринкових відносинах та особливостями функціонування різних видів страхування.

Детально викладені теми навчальної дисципліни "Страхування" відповідно до програми курсу, наведені питання для самоконтролю, термінологічний словник та список літератури.

Призначений для студентів за напрямками підготовки "Економіка та підприємництво" і "Менеджмент організацій" вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації.

Рекомендовано до видання вченою радою факультету обліку і фінансів
(протокол № 13 від 6 червня 2007 р.)

© Олійник О.В., Нагаєва Г.О., 2008

© Харківський національний аграрний
університет ім. В.В. Докучаєва, 2008

ЗМІСТ

Передмова	6
-----------------	---

Тема 1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ

СТРАХУВАННЯ... ..8

1. Необхідність страхового захисту та матеріальні основи його забезпечення.....	8
2. Витоки страхування та основні етапи його розвитку	10
3. Зміст страхування як економічної категорії	11
4. Функції та принципи страхування.....	12
5. Роль страхування у сучасному суспільстві.....	14
Питання для самоконтролю... ..	16

Тема 2. КЛАСИФІКАЦІЯ СТРАХУВАННЯ..... 16

1. Поняття і ознаки класифікації у страхуванні.....	16
2. Класифікація страхування за об'єктами.....	23
3. Форми проведення страхування... ..	30
Питання для самоконтролю... ..	32

Тема 3. СТРАХОВІ РИЗИКИ ТА ЇХ ОЦІНКА

1. Характеристика ризиків та їх оцінювання... ..	33
2. Види ризиків та їх класифікація	36
3. Теорія управління ризиками	39
Питання для самоконтролю... ..	44

Тема 4. СТРАХОВИЙ РИНОК... ..44

1. Сутність та характерні ознаки сучасного страхового ринку...44	
2. Розвиток страхового ринку України.....	46
Питання для самоконтролю.....	54

Тема 5. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ

СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ... .. 54

1. Види страхових компаній і порядок їх створення.....	54
2. Ресурси страхової компанії	58
3. Об'єднання страховиків та їх функції	62

Тема 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СТРАХОВОЇ

ДІЯЛЬНОСТІ

66

1. Система регулювання страхової діяльності в Україні.....	67
2. Ліцензування страхової діяльності	71
3. Поняття, зміст і основні вимоги до договорів страхування	73
4. Права та обов'язки суб'єктів страхового зобов'язання.....	76
5. Вирішення спорів і припинення дії договору.....	78

Питання для самоконтролю...	81
-----------------------------	----

Тема 7. ОСОБИСТЕ СТРАХУВАННЯ..... 82

1. Необхідність, зміст та значення особистого страхування...	82
2. Страхування життя та пенсій... ..	84
3. Страхування від нещасних випадків.....	97
4. Медичне страхування... ..	108

Питання для самоконтролю... ..	112
--------------------------------	-----

Тема 8. СТРАХУВАННЯ МАЙНА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ.113

1. Економічний зміст, структура та види майнового страхування...	113
2. Страхування засобів транспорту.....	117
3. Страхування вантажів і багажу... ..	121
4. Страхування майна юридичних осіб... ..	123
5. Страхування технічних ризиків... ..	127

Питання для самоконтролю... ..	129
--------------------------------	-----

Тема 9. ОСОБЛИВОСТІ ОБОВ'ЯЗКОВОГО СТРАХУВАННЯ

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР І ТВАРИН129

1. Обов'язкове страхування врожаїв сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень.....	130
3. Обов'язкове страхування тварин... ..	137

Питання для самоконтролю... ..	139
--------------------------------	-----

Тема 10. СТРАХУВАННЯ МАЙНА ГРОМАДЯН..... 140

1. Необхідність і значення страхового захисту майна громадян.....	140
2. Страхування будівель і споруд... ..	141
3. Страхування тварин у господарствах громадян... ..	147
4. Страхування домашнього майна. Інші види страхування майна громадян... ..	152

Питання для самоконтролю... ..	161
--------------------------------	-----

Тема 11. СТРАХУВАННЯ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ 161

1. Необхідність, зміст та структура страхування відповідальності..	162
2. Страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів	163
3. Страхування професійної відповідальності	169
4. Страхування відповідальності виробника за якість продукції...	170
5. Страхування відповідальності за екологічне забруднення.....	175
Питання для самоконтролю	179
Тема 12. СТРАХУВАННЯ ФІНАНСОВО-КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ....	179
1. Економічний зміст страхування фінансово-кредитних ризиків... ..	180
2. Організаційні форми страхування кредитів... ..	185
3. Система депозитного страхування	192
4. Особливості страхування від втрат прибутку... ..	195
5. Біржові й валютні ризики та їх страхування... ..	200
Питання для самоконтролю... ..	203
Тема 13. ПЕРЕСТРАХУВАННЯ І СПІВСТРАХУВАННЯ.....	204
1. Сутність і основні ознаки співстрахування... ..	204
2. Економічна необхідність і зміст перестрахування... ..	206
Питання для самоконтролю.....	214
Тема 14. ДОХОДИ, ВИТРАТИ І ПРИБУТОК СТРАХОВИКА... ..	215
1. Склад і структура доходів страховика... ..	215
2. Витрати страховика... ..	220
3. Особливості формування прибутку страхових компаній...	223
Питання для самоконтролю... ..	225
Тема 15. ФІНАНСОВА НАДІЙНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ.....	226
1. Фінансові основи надійності страхових компаній.....	226
2. Склад та характеристика страхових резервів	229
Питання для самоконтролю	232
Словник основних термінів і понять.....	234
Список літератури.....	282

Міністерство аграрної політики і продовольства України
Харківський національний аграрний університет імені В.В. Докучасва

О.В. Олійник, Є.М. Руденко

ПОДАТКИ АПК

Навчально-методичний посібник

Харків – 2015

ББК 65.261.4я73

О54

УДК 336.22:631

Рецензенти: А.І. Литвинюк, канд. екон. наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту Харківського національного технічного університету імені Петра Василенка;

В.К. Горкавий, канд. екон. наук, професор, завідувач кафедри статистики і економічного аналізу Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва.

Олійник О.В., Руденко Є.М.

О54 Податки АПК: навч. посіб. / О.В. Олійник, Є.М. Руденко; Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Х., 2015. – 200 с.

У навчально-методичному посібнику викладено основні питання дисципліни «Податки АПК» та її методичне забезпечення. Розкрито теоретичні основи оподаткування та податкової системи, законодавчі аспекти регулювання податкової системи і справляння податків та податкових платежів в Україні станом на 1 жовтня 2014 р. з урахуванням змін до Податкового кодексу України. Посібник містить типову і робочу програми навчальної дисципліни, короткий зміст лекцій, контрольні запитання до кожної теми, завдання для практичних занять і самостійної роботи студентів.

Посібник призначено для студентів вищих навчальних закладів, наукових працівників, менеджерів, викладачів, аспірантів, спеціалістів регіональних органів управління, працівників фінансової служби підприємств сільського господарства.

ББК 65.261.4я73

УДК 336.22:631

Рекомендовано до друку вченою радою факультету обліку і фінансів Харківського національного аграрного університету (протокол № 2 від 22 жовтня 2014 р.)

© Олійник О.В.,
Руденко Є.М., 2015

© Харківський національний
аграрний університет
ім. В.В. Докучаєва, 2015

Зміст

Передмова	4
1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ПОДАТКИ АПК»	5
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	7
2.1. Зміст дисципліни за модулями і темами	7
2.2. Структура навчальної дисципліни	10
2.3. Темі лекцій з курсу «Податки АПК»	10
2.4. Плани практичних (семінарських) занять	11
3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕМ КУРСУ	14
ТЕМА 1. Сутність і види податків	14
ТЕМА 2. Податкова система України	24
ТЕМА 3. Податок на прибуток підприємств	33
ТЕМА 4. Податок на доходи фізичних осіб	60
ТЕМА 5. Податок на додану вартість	75
ТЕМА 6. Акцизний податок	95
ТЕМА 7. Екологічний податок	105
ТЕМА 8. Рентна плата	116
ТЕМА 9. Податок на майно та місцеві збори	130
ТЕМА 10. Спеціальні податкові режими	148
ТЕМА 11. Мито	166
ТЕМА 12. Неподаткові платежі в бюджет	172
4. ТЕМАТИКА РЕФЕРАТІВ	189
5. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ	191
6. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	194

В.Д. Лагутін

КРЕДИТУВАННЯ

ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Навчальний посібник

Київ

"Знання"

2000

ББК 65.9(4УКР)262я73

Л14

Рекомендовано до друку Вченою радою Волинського державного університету ім. Лесі Українки

Рецензенти:

Н.І. Костіна, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту Київського національного університету

імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук;

Б.Л. Луців, завідувач кафедри грошового обігу і кредиту Тернопільської академії народного господарства, кандидат економічних наук, доцент

Лагутін В.Д.

Л14 Кредитування: теорія і практика: Навч. посіб. — К.: Т-во "Знання", КОО, 2000. — 215 с. — (Вища освіта XXI століття).

ISBN 966-620-011-2

У посібнику розкриваються зміст, форми й економічна роль кредиту, викладено основи банківського кредитування. Значну увагу приділено проблемі вдосконалення технології кредитного процесу; представлена сучасна організація кредитної справи у вітчизняній економіці. Теорію і зміст кредитування викладено у безпосередньому зв'язку з чинним законодавством і нормативними документами України. Дане видання практично є продовженням навчального посібника "Гроші та грошовий обіг". Разом ці книги у повному обсязі розкривають нормативний курс "Гроші та кредит", що читається студентам економічних спеціальностей вищих навчальних закладів.

Для студентів вузів, аспірантів, викладачів економічних дисциплін, працівників банків, широкого кола ділових людей.

ББК 65.9(4УКР)262я73

ISBN 966-620-011-2

© В.Д. Лагутін, 2000

© Київська обласна організація товариства "Знання" України, 2000

ЗМІСТ

Передмова	9
Розділ 1. Сутність кредиту та його функції	12
1.1. Кредитні відносини і кредит	12
1.2. Функції кредиту	16
1.3. Роль кредиту в розвитку національної економіки	20
<i>Контрольні запитання</i>	<i>23</i>
Частина перша. ФОРМИ КРЕДИТУ	25
Розділ 2. Комерційний кредит	26
2.1. Економічна роль комерційного кредиту	26
2.2. Механізм комерційного кредиту	29
2.3. Порядок проведення операцій з векселями в Україні	32
2.4. Народногосподарська роль комерційного кредиту	36
<i>Контрольні запитання</i>	<i>40</i>
Розділ 3. Банківський кредит	41
3.1. Сутність і особливості банківського кредиту ..	41
3.2. Принципи банківського кредитування	45
3.3. Види банківського кредиту	49
3.4. Міжбанківський кредит	55
3.5. Кредитні відносини між НБУ та комерційними банками	58

<i>Контрольні запитання</i>	61
Розділ 4. Державний кредит	63
4.1. Сутність і особливості державного кредиту ...	63
4.2. Види державного кредиту	66
4.3. Державні цінні папери	70
4.4. Державний кредит в Україні	72
<i>Контрольні запитання</i>	77
Розділ 5. Споживчий кредит	79
5.1. Сутність споживчого кредиту	79
5.2. Товарний споживчий кредит	81
5.3. Грошовий споживчий кредит	84
5.4. Нові види грошових споживчих позик	89
5.5. Специфіка банківської роботи зі споживчим кредитом	93
<i>Контрольні запитання</i>	95
Розділ 6. Іпотечний кредит	97
6.1. Сутність та особливості іпотечного кредиту ...	97
6.2. Механізм іпотечного кредитування	101
6.3. Іпотечне кредитування житлового будівництва	104
6.4. Перспективи розвитку іпотечного кредиту в Україні	107
<i>Контрольні запитання</i>	108
Розділ 7. Лізинг	110
7.1. Економічна природа лізингового кредиту	110
7.2. Народногосподарське значення лізингу	115
7.3. Механізм лізингового кредитування	118
7.4. Лізинговий кредит в Україні	122
<i>Контрольні запитання</i>	124
Розділ 8. Міжнародний кредит	125
8.1. Кредит у міжнародних економічних відносинах	125

8.2. Механізм міжнародних кредитних операцій	129
8.3. Іноземні кредити в економіці України	133
<i>Контрольні запитання</i>	137

Частина друга. ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ 139

Розділ 9. Банк як позичальник: формування кредитних ресурсів	140
9.1. Сутність та джерела формування кредитних ресурсів банку	140
9.2. Класифікація депозитів	143
9.3. Механізм здійснення депозитних операцій	147
9.4. Відкриття і ведення депозитних рахунків	151
9.5. Відсотки за депозитами	154
9.6. Управління і контроль за депозитними операціями у комерційному банку	159
<i>Контрольні запитання</i>	163

Розділ 10. Сутність та організація кредитного процесу в комерційному банку	165
10.1. Стадії кредитного процесу	165
10.2. Кредитний договір як юридична основа кредитного процесу	168
10.3. Відсоткова ставка та фактори її диференціації	172
10.4. Порядок нарахування, сплати та стягнення відсотків	176
<i>Контрольні запитання</i>	179

Розділ 11. Технологія банківського кредитування	180
11.1. Розгляд заявки на кредитування	181
11.2. Вивчення фінансового стану і кредитоспроможності позичальника	183
11.3. Підготовка до укладення кредитного договору	188
11.4. Форми забезпечення повернення кредиту	193

11.5. Способи надання кредиту	198
11.6. Способи погашення кредиту	202
11.7. Моніторинг кредиту: контроль за виконан- ням умов кредитної операції	205
<i>Контрольні запитання</i>	208
Предметний покажчик	210

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

О. М. КРАМАРЕНКО, Ю. І. ЛАВРЕНТОВИЧ

НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК з дисципліни "Кредитування і контроль"

Рекомендовано Методичною радою НУК

Електронне видання комбінованого використання на DVD-ROM

МИКОЛАЇВ □ НУК □ 2011

УДК 336.71 ББК 65.9(2)26я7

К 78

Рецензенти: І. А. Воробйова, канд. екон. наук, доц., проф. каф. фінансів; П. М. Карась, канд. екон. наук, доц., проф. НУК

Електронний аналог друкованого видання:

Крамаренко О. М.

К 78 Навчальний посібник з дисципліни "Кредитування і контроль" / О. М. Крамаренко, Ю. І. Лаврентович. – Миколаїв : Видавництво НУК,

5 2011. – 10 с.

Розглядається система відносин, яка виникає між комерційною банківською установою і позичальником у процесі здійснення кредит-них операцій.

Призначений для студентів денної форми навчання та після-дипломної освіти за спеціальністю "Фінанси" для самостійного вивчення курсу "Кредитування і контроль".

УДК 336.71 ББК 65.9(2)26я7

Навчальне видання

**КРАМАРЕНКО Оксана Марківна ЛАВРЕНТОВИЧ Юрій
Ігорович**

**НАВЧАЛЬНИЙ ПОСІБНИК з дисципліни
"Кредитування і контроль"**

Редактор *Ю.О. Віршовка*

Комп'ютерне складання та верстання *В.Г. Мазанко*

Коректор *М.О. Паненко*

© Крамаренко О. М., Лаврентович Ю. І., 2011

© Видавництво НУК, 2011

Видавець і виготівник Національний університет кораблебудування, 54025, м. Миколаїв, просп. Героїв Сталінграда, 9

E-mail : publishing@nuos.edu.ua

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 2506 від 25.05.2006 р.

ЗМІСТ

Передмова	3
Робоча програма за темами	4
МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	7
Тема 1. Засади банківського кредитування і прийняття рішень про надання позички.....	7
Тема 2. Банківські ризики.....	14
Тема 3. Кредитний ризик як складова банківських ризиків	19
Тема 4. Менеджмент кредитного ризику	36
Тема 5. Особливості кредитування підприємств агропромислового комплексу	42
Тема 6. Особливості кредитування суднобудівних підприємств	48
Тести та питання для контролю знань за модулем 1	53
МОДУЛЬ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ.....	58
Тема 7. Процес банківського кредитування.....	58
Тема 8. Оцінювання кредитоспроможності позичальника.....	66
Тема 9. Проблемні позички і засоби реструктурування безна-	

дійних боргів.....75

Тема 10. Кредитний портфель комерційної банківської установи,
його класифікація і аналіз.....83

Тема 11. Створення резерву для покриття можливих втрат від
кредитних операцій.....87

Тести та питання для контролю знань за модулем 2.....93

Вихідні контрольні питання98

Список рекомендованої літератури 101

Міністерство аграрної політики України
Харківський національний аграрний університет
ім. В. В. Докучаєва

Н. І. ШИЯН

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ

*Навчальний посібник
для студентів економічних спеціальностей*

Харків — 2008

УДК 338.242.4 (075.8)
ББК У9 (2) 21Я7
Ш 55

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів
(Лист № 1.4/18 - Г -- 1239 від 20.07.2007 р.)*

Рецензенти:

Л.М. Анічин, д-р екон. наук, проф. Харківського регіонального
інституту державного управління НАДУ при Президентові України
О.В. Олійник, д-р екон. наук, проф., завідувач кафедри фінансів
та кредиту Харківського НАУ ім. В.В. Докучаєва
В.М. Онсгін, канд. екон. наук, проф. кафедри обліку і аудиту
Харківського НТУСГ ім. П. Василенка

Шиян Н. І.

Ш 55 Державне регулювання економіки. — Х.: ТОВ «Вид-во «Формат
Плюс»», 2008. — 384 с.

Викладено теоретичні основи державного регулювання економіки, розглянуто його основні форми, методи, інструменти. Значну увагу приділено розгляду питань, пов'язаних зі становленням і розвитком економічної системи, трансформаційних процесів в економіці країни. Акцентовано увагу на особливостях державного регулювання аграрного сектора економіки в сучасних умовах.

Для студентів економічних спеціальностей.

ISBN 978-611-7003-01-1

ББК У9 (2) 21Я7

© Шиян Н.І., 2008

© ТОВ «Вид-во «Формат Плюс»», 2008

Зміст

ВСТУП.....	6
Програма дисципліни «Державне регулювання економіки»	7
Розділ 1. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕКОНОМІКИ ЯК ФУНКЦІЯ ДЕРЖАВИ	12
1.1. Об'єктивні основи державного регулювання економіки	12
1.1.1. Необхідність державного регулювання економіки.	
Суб'єкти, об'єкт державного регулювання	12
1.1.2. Функції держави в сучасній економіці	17
1.1.3. Методи державного регулювання економіки	23
1.2. Економічна система суспільства: основні підходи до її визначення, структура, проблеми становлення	28
1.2.1. Моделі економічних систем	29
1.2.2. Економічні течії	33
1.3. Трансформаційні процеси в економіці України	38
Розділ 2. СТРАТЕГІЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	55
2.1. Сутність соціально-економічної стратегії	55
2.2. Прогнозування, розробка програм соціально-економічного розвитку	59
2.2.1. Прогнозування економічного і соціального розвитку країни.....	59
2.2.2. Макроекономічне планування розвитку економіки	70
2.3. Основні напрямки розвитку аграрної сфери економіки України.....	81
2.3.1. Аграрна політика: суть, основні положення	81
2.3.2. Особливості державного регулювання АПК України при вступі до СОТ.....	91
Розділ 3. ФІНАНСОВА ПОЛІТИКА	102
3.1. Фінансово-бюджетне регулювання.....	102
3.1.1. Фінансова політика	102
3.1.2. Бюджетна політика	111
3.2. Податкове регулювання.....	120
3.3. Грошово-кредитне регулювання	126
Розділ 4. СТРУКТУРНА І ІНВЕСТИЦІЙНА ПОЛІТИКА	140
4.1. Структура і структурні зрушення в розвитку економіки	140
4.2. Державне регулювання інвестиційної діяльності.....	145

Розділ 5. НАУКОВО-ТЕХНІЧНА ТА ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА	158
5.1. Державна науково-технічна політика	158
5.2. Інноваційна політика	168
Розділ 6. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦТВА	184
6.1. Підприємництво як об'єкт державного регулювання	184
6.1.1. Основні засади та державна підтримка формування підприємницького середовища в Україні	184
6.1.2. Формування підприємницького середовища в аграрній сфері економіки України	197
6.2. Державний сектор економіки і державне підприємництво	203
Розділ 7. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	223
7.1. Засади зовнішньоекономічної діяльності	223
7.2. Зовнішньоекономічна політика, інструменти її реалізації	227
7.2.1. Зовнішньоторговельна політика	228
7.2.2. Валютне регулювання	239
7.2.3. Політика іноземного інвестування	244
7.3. Платіжний баланс як інструмент державного регулювання	252
Розділ 8. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦІН ТА ІНФЛЯЦІЇ	264
8.1. Антиінфляційна політика	264
8.2. Державне регулювання цін	270
Розділ 9. РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА	286
9.1. Суть, принципи і складові регіональної політики	286
9.2. Форми і методи державного регулювання територіальних пропорцій і регіональних ринків	294
Розділ 10. СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА	314
10.1. Соціальна політика, її суть, основні напрямки	314
10.2. Чисельність населення країни, її зміни	320
10.3. Державне регулювання ринку праці та зайнятості населення	323
10.4. Регулювання доходів та споживання населення	333
Розділ 11. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИРОДООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	343
11.1. Природоохоронна діяльність держави, її необхідність, об'єкти, суб'єкти	343

11.2. Механізм та інструменти державного регулювання природоохоронної діяльності	349
Розподіл навчального часу з дисципліни	359
Перелік запитань до модульних контрольних робіт.....	361
Індивідуальні науково-дослідні завдання з дисципліни.....	365
Завдання для студентів факультету заочної освіти	371
Перелік питань підсумкового контролю (іспит).....	373
Критерії оцінки знань студентів.....	376
Відповіді на тести.....	378
Термінологічний словник	379

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

М. Г. Грещак, О.М. Гребешкова, О.С. Коцюба

Внутрішній економічний механізм підприємства

Навчальний посібник

Київ 2001

Грещак М. Г. та ін.

Г 81 Внутрішній економічний механізм підприємства: Навч. посібник / М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба; за ред. М. Г. Грещака. — К.: КНЕУ, 2001. — 228 с.

ISBN 966-574-258-2

У навчальному посібнику розглядаються побудова та закономірності функціонування внутрішнього економічного механізму підприємства. Докладно висвітлено такі питання, як передумови і форми внутрішнього економічного управління, планування діяльності підрозділів підприємства, контроль, оцінка та стимулювання їх діяльності. Значна увага приділена методичним основам аналізу та оптимізації операційної системи підприємства.

Для студентів економічних вищих навчальних закладів і факультетів, що навчаються за спеціальністю «Економіка підприємства». Книга буде корисною для всіх тих, хто цікавиться економікою підприємства, у тому числі для працівників підприємств.

ББК 65.290

М. Г. Грещак, О. М. Гребешкова, О. С. Коцюба, 2001

ISBN 966-574-258-2

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Частина 1. ПЕРЕДУМОВИ ТА ФОРМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГО ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ	4
Розділ 1. Виробничо-організаційна та економічна структуризація підприємства	4
1.1. Економічна модель підприємства.....	4
1.2. Структуризація виробничої системи підприємства	9
1.3. Структуризація системи управління підприємством	15
1.4. Сучасні тенденції трансформації організаційно-виробничих структур	21
Розділ 2. Структура та форми функціонування внутрішнього економічного механізму.....	25
2.1. Структура внутрішнього економічного механізму та принципи його побудови	25
2.2. Організаційні передумови функціонування внутрішнього економічного механізму.....	31
2.3. Форми функціонування внутрішнього економічного механізму	34
2.4. Еволюція економічного механізму вітчизняних підприємств	36
2.5. Світовий досвід організації внутрішніх економічних відносин	41
Розділ 3. Внутрішні ціни та методи їх формування.....	45
3.1. Функції і система внутрішніх цін на підприємстві.....	45
3.2. Методи формування внутрішніх цін	48
3.3. Внутрішні ціни як інструмент організації внутрішньовиробничих економічних відносин.....	53
Частина 2. ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ ПІДПРИЄМСТВА	59
Розділ 4. Система та порядок планування	59
4.1. Система та зміст внутрішніх планів.....	59
4.2. Принципи і методи розроблення внутрішніх планів	62
4.3. Нормативна база планування.....	69
Розділ 5. Виробнича програма та її ресурсне обґрунтування ...	76
5.1. Зміст і порядок розроблення виробничої програми підрозділів.	76

5.2. Обґрунтування виробничої програми виробничою потужністю.....	85
5.3. Забезпечення виробничої програми трудовими ресурсами	88
Розділ 6. Планування витрат	95
6.1. Склад витрат підрозділів і порядок їх планування	95
6.2. Формування кошторисів підрозділів	100
6.3. Планування собівартості продукції.....	110
Частина 3. КОНТРОЛЬ, ОЦІНКА ТА СТИМУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ	120
Розділ 7. Контроль і оцінка діяльності.....	120
7.1. Контроль як функція управління.....	120
7.2. Критерії оцінки діяльності.....	123
7.3. Оцінка виробничої діяльності.....	130
7.4. Оцінка ефективності роботи за показником витрат	136
Розділ 8. Механізм стимулювання.....	141
8.1. Роль, форми і джерела стимулювання	141
8.2. Стимулююча функція оплати праці.	144
8.3. Оплата праці за кінцевим колективним результатом і її стимулююча роль	149
8.4. Стимулювання через участь у прибутку	155
Розділ 9. Матеріальна відповідальність за результати роботи	163
9.1. Форми і зміст матеріальної відповідальності.....	163
9.2. Методи обчислення збитків і економічних санкцій	165
9.3. Особливості внутрішньовиробничої матеріальної відповідальності	170
Частина 4. МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ Й ОПТИМІЗАЦІЇ ОПЕРАЦІЙНІ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА.....	176
Розділ 10. Аналіз системи «витрати – випуск – прибуток»	176
10.1. Сутність і передумови аналізу системи «витрати – випуск – прибуток»	176
10.2. Аналіз рівноваги та безпеки операційної діяльності	179
10.3. Залежність прибутку від операційної активності та структури витрат	183
Розділ 11. Регулювання та оцінка виробничих запасів.....	189

11.1. Оптимізація запасів та інтервалів поставки матеріалів	189
11.2. Оцінка руху виробничих запасів та її вплив на собівартість продукції.....	200
Розділ 12. Адаптація операційної системи до зміни її завантаження..	206
12.1. Актуальність, параметри і форми адаптації устаткування до заданого обсягу роботи	206
12.2. Критерій та механізм адаптації.....	209
12.3. Вибір форми придбання устаткування за критерієм витрат ...	220
Література.....	226

